

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยได้ชื่อว่าเป็นประเทศเกษตรกรรม เป็นผู้ผลิตสินค้าทางการเกษตรที่สำคัญประเทศหนึ่งของโลกคงจะเห็นได้จากปริมาณการส่งออกสินค้าเกษตรซึ่งสร้างรายได้ให้กับประเทศมาอย่างยาวนาน ประเทศไทยมีพื้นที่ทำการเกษตรประมาณ 130 ล้านไร่ ปัจจุบันประเทศไทยประสบปัญหาทางการเกษตรมากมาย ทั้งเรื่องของโรค แมลง การใช้สารเคมีในปริมาณสูง รวมไปถึงการใช้ที่ดินในการทำการเกษตรที่ไม่ถูกต้อง ซึ่งดินเป็นปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญทางการเกษตร ดินในแต่ละพื้นที่มีคุณสมบัติทางกายภาพและเคมีแตกต่างกัน ถ้าดินมีปัญหาหรือมีความเหมาะสมน้อยจะส่งผลให้พืชที่ปลูกไม่สามารถเจริญเติบโตได้ดีหรือให้ผลผลิตต่ำ จึงจำเป็นต้องหาทางแก้ไขปัญหาและแนวทางการแก้ไข รวมถึงการหาวิธีการปรับปรุงบำรุงดินเพื่อให้ดินมีคุณสมบัติทางกายภาพและเคมีที่เหมาะสมต่อการปลูกพืช เกิดความยั่งยืนในการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อทำการเกษตร (คู่มือการพัฒนาที่ดินสำหรับหมอดินอาสาและเกษตรกร, 2553)

ข้อมูลจากกรมพัฒนาที่ดิน ระบุว่า ดินปัญหา หมายถึง ดินที่มีคุณสมบัติไม่เหมาะสม หรือเหมาะสมน้อยสำหรับการเพาะปลูกพืช ถ้านำดินนั้นมาใช้ประโยชน์จะไม่สามารถให้ผลผลิตหรือให้ผลผลิตต่ำ ดินปัญหาหลักของประเทศไทย มีเนื้อที่ 175,534,325 ไร่ ประกอบด้วย ปัญหาดินเปรี้ยวจัด มีเนื้อที่ 6,239,361 ไร่ ปัญหาดินเค็ม มีเนื้อที่ 14,393,469 ไร่ ปัญหาดินทราย มีเนื้อที่ 12,544,293 ไร่ ปัญหาดินกรด มีเนื้อที่ 95,410,591 ไร่ ปัญหาดินอินทรีย์ มีเนื้อที่ 260,109 ไร่ ปัญหาดินตื้น มีเนื้อที่ 46,090,109 ไร่ และปัญหาพื้นที่สูงชันหรือพื้นที่ภูเขา มีเนื้อที่ 96,006,984 ไร่ และปัญหาดินดานที่เกิดจากการใช้ที่ดินอย่างไม่เหมาะสม พบกระจุกกระจายในพื้นที่ปลูกพืชไร่และเครื่องจักรกลขนาดใหญ่ (คู่มือการพัฒนาที่ดินสำหรับหมอดินอาสาและเกษตรกร, 2553)

กรมพัฒนาที่ดินเป็นหน่วยงานหนึ่งที่สังกัดอยู่ในกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ก่อตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 23 พฤษภาคม 2506 มีหน้าที่หลักคือ 1) วิจัย พัฒนาให้บริการ และถ่ายทอดเทคโนโลยีการพัฒนา

ที่ถูกต้องทันสมัย 2) พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านการพัฒนาที่ดิน การฟื้นฟูปรับปรุงบำรุงดินเพื่อเพิ่มที่ดิน พร้อมทั้งกำหนดเขตการใช้ที่ดินที่เหมาะสมเพื่อการผลิต และให้บริการข้อมูลเชิงพื้นที่ในด้านต่างๆ ผลผลิตทางการเกษตร และการใช้ประโยชน์ที่ดินอย่างยั่งยืนและ 3) พัฒนาหมอดินอาสา เกษตรกร และกลุ่มเกษตรกร ให้มีความรู้ความเข้าใจการพัฒนาที่ดินเพื่อเป็นรากฐานการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง ปัจจุบันกรมพัฒนาที่ดิน มีบุคลากรในการปฏิบัติงานประมาณ 2,000 คน ในขณะที่มีเกษตรกรผู้ใช้ที่ดินประมาณ 30 ล้านคน จึงอาจทำให้การดูแลเกษตรกรทำไม่ได้ทั้งหมด กรมพัฒนาที่ดินจึงมีแนวคิดให้ดำเนินการแก้ไขปัญหาที่ดิน โดยให้เกษตรกรเข้ามามีส่วนร่วม มีการดำเนินการผ่านเครือข่ายเจ้าหน้าที่ของรัฐในพื้นที่ และองค์กรพัฒนาเอกชนอื่นๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน ตลอดจนกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้ให้นโยบายการสร้างอาสาสมัครด้านการพัฒนาที่ดิน ประจำหมู่บ้านต่าง ๆ ขึ้นมาโดยให้ชื่อว่า “หมอดินอาสา” โดยกำหนดบทบาทหน้าที่ให้เป็นผู้ประสานงาน ผู้ให้คำแนะนำความรู้แก่เกษตรกรในพื้นที่ ตลอดจนเป็นทั้งผู้รับและแจ้งข่าวสารรูปแบบการดำเนินงานจะเป็นการเสริม และต่อเนื่องไปกับระบบการบริการหมอดิน และระบบการถ่ายทอดเทคโนโลยีของกรมพัฒนาที่ดิน (คู่มือหมอดินอาสา, 2540)

สถานีพัฒนาที่ดินเชียงใหม่ สังกัดอยู่ในสำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 6 มีหน้าที่ ปฏิบัติการในด้านการพัฒนาที่ดินส่งเสริมและสาธิตเกี่ยวกับการพัฒนาที่ดินการฝึกอบรมและ ถ่ายทอดเทคโนโลยีให้แก่หมอดินอาสา และเกษตรกรทั่วไป ในการปฏิบัติหน้าที่ของหมอดินอาสา ซึ่งถือว่าเป็นหัวใจหลักของกรมพัฒนาที่ดินกิจกรรมหนึ่ง ที่ช่วยส่งเสริมให้เกษตรกรในพื้นที่รับผิดชอบนั้นๆ ได้รับความรู้ในเรื่องของการใช้ประโยชน์ดิน การจัดการที่ดินในการทำการเกษตร การทำเกษตรอินทรีย์ ล้วนแล้วแต่เป็นหน้าที่หลักของหมอดินอาสาที่จะต้องเข้าไปส่งเสริม สร้างความเข้าใจ และชักจูงให้เกษตรกรในพื้นที่รับผิดชอบยอมรับ ซึ่งจะเป็นส่วนช่วยให้การทำการเกษตรเกิดประสิทธิภาพมากขึ้น รวมไปถึงสุขภาพของตัวเกษตรกรที่ลดการใช้สารเคมีลงอีกด้วยเนื่องจากสถานีพัฒนาที่ดินเชียงใหม่ มีพื้นที่รับผิดชอบ ประมาณ 12,556,910.625 ไร่ มีหมอดินอาสาทั้งหมด 2,290 คน จึงอาจทำให้การดูแลเกษตรกรและหมอดินอาสาทำไม่ได้ทั้งหมด (ซีรรัฐไชยเทพ, 2550) ทั้งนี้ ในการปฏิบัติงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพนั้นต้องอาศัยองค์ประกอบที่สำคัญคือ คน ถ้าได้คนดี มีความขยันขันแข็ง มีความกระตือรือร้น มีความรับผิดชอบในหน้าที่ จะส่งผลให้งานมีประสิทธิภาพสูง แต่ถ้าผู้ปฏิบัติงานมีแต่ความเบื่อหน่าย ขาดความรับผิดชอบ แสดงให้เห็นว่าผู้ปฏิบัติงานเหล่านั้นขาดขวัญในการทำงานหรือขวัญเสีย จึงเป็นภาระหน้าที่ของผู้บริหารที่จะต้องส่งเสริมและบำรุงขวัญของผู้ใต้บังคับบัญชาให้มีขวัญที่อยู่เสมอ (ศจี อนันต์นพคุณ, 2543: ระบบออนไลน์)

จากที่กล่าวมาการทำหน้าที่ของหมอดินอาสา นั้น เป็นการทำงานด้วยจิตอาสา ไม่ได้รับค่าตอบแทนที่เป็นรูปธรรมชัดเจน มีภาระงานต้องรับผิดชอบมาก ต้องเข้าถึงเกษตรกรในพื้นที่ และต้องทำงานอย่างต่อเนื่อง ด้วยเหตุนี้การศึกษาถึงระดับขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของหมอดินอาสาประจำตำบลในจังหวัดเชียงใหม่ จะทำให้ได้แนวทางในการสร้างขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของหมอดินอาสาประจำตำบล ซึ่งจะนำไปสู่การเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน เป็นฐานแรงสำคัญให้กับหมอดินอาสาระดับอำเภอ และช่วยพัฒนางานส่งเสริมการเกษตรในพื้นที่ต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ในการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาระดับของขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของหมอดินอาสาประจำตำบลในจังหวัดเชียงใหม่
- 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของหมอดินอาสาประจำตำบลในจังหวัดเชียงใหม่
- 3) เพื่อศึกษาความต้องการการสนับสนุนจากภาคส่วนต่างๆของหมอดินอาสาในการส่งเสริมขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน

1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1) ข้อมูลที่ได้จากการศึกษา จะเป็นประโยชน์กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการวางแผนการทำงานร่วมกับหมอดินอาสาโดยมุ่งเน้นแนวทางที่ช่วยเสริมสร้างขวัญกำลังใจให้กับหมอดินอาสา เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของการดำเนินงาน
- 2) ข้อมูลที่ได้ใช้เป็นพื้นฐานในการกำหนดแนวทางการเสริมสร้างขวัญกำลังใจและพัฒนาหมอดินอาสาประจำตำบลของจังหวัดเชียงใหม่ ให้สามารถปฏิบัติงานในหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.4 ขอบเขตการวิจัย

- 1) ขอบเขตด้านประชากร
ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ หมอดินอาสาประจำตำบลในจังหวัดเชียงใหม่จำนวน 204 คน
- 2) ขอบเขตด้านเนื้อหา
การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาระดับขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของหมอดินอาสาประจำตำบลในจังหวัดเชียงใหม่และปัจจัยที่มีผลต่อขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของหมอดินอาสาประจำตำบลในจังหวัดเชียงใหม่

1.5 นิยามศัพท์

ขวัญกำลังใจ หมายถึง ความรู้สึกของหมอดินอาสาประจำตำบลแต่ละบุคคล เป็นสภาพทางจิตใจหรือความรู้สึกที่มีต่องานและหน่วยงาน

การปฏิบัติงาน หมายถึง การปฏิบัติงานตามกรอบงานและการปฏิบัติงานตามนโยบายของกรมพัฒนาที่ดินและสถานีพัฒนาที่ดินเชียงใหม่

หมอดินอาสาประจำตำบล หมายถึง หมอดินอาสาประจำหมู่บ้านที่ได้รับการคัดเลือกจากหมอดินอาสาประจำหมู่บ้านด้วยกัน หรือแต่งตั้งโดยเจ้าหน้าที่กรมพัฒนาที่ดิน เพื่อเป็นตัวแทนของกรมพัฒนาที่ดินประจำตำบล และเป็นแกนนำบริหารเครือข่ายหมอดินอาสาในระดับตำบลปฏิบัติงานร่วมกับสมาชิกหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน

การได้รับข่าวสารการเกษตร หมายถึง แหล่งข่าวสารทางการเกษตรที่เกษตรกรได้รับ จากวิทยุ โทรทัศน์ อินเทอร์เน็ต หนังสือพิมพ์ นิตยสารเกษตร และการเผยแพร่ข่าวสารของเจ้าหน้าที่การเกษตร

การติดต่อกับเจ้าหน้าที่กรมพัฒนาที่ดิน หมายถึง จำนวนครั้งในรอบหนึ่งปีที่เกษตรกรมีการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ของกรมพัฒนาที่ดินในตำบลของตน

ปัจจัยค่าจูน หมายถึง ปัจจัยที่จะดำรงรักษาให้พนักงานมีแรงจูงใจในการทำงานตลอดเวลา หากขาดปัจจัยเหล่านี้ หรือ ปัจจัยเหล่านี้ขัดแย้งกับความต้องการของพนักงานจะทำให้พนักงานเกิดความไม่พอใจในการทำงานได้ ประกอบด้วย

ความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา ผู้ใต้บังคับบัญชา และ เพื่อนร่วมงาน หมายถึง การมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกันกันระหว่างพนักงานกับผู้บังคับบัญชา ผู้ใต้บังคับบัญชา และ เพื่อนร่วมงาน

นโยบายและการบริหาร หมายถึง นโยบายต่างๆ และการบริหารองค์กรของบริษัทที่มีผลกระทบต่อพนักงาน

สภาพการทำงาน หมายถึง สภาพแวดล้อมต่าง ๆ ในที่ทำงาน

วิธีการปกครองบังคับบัญชา หมายถึง วิธีการบริหารงาน การสั่งการ การปกครองดูแล ผู้ใต้บังคับบัญชาของผู้บังคับบัญชา

ปัจจัยจูงใจ หมายถึง ปัจจัยที่กระตุ้นให้พนักงานเกิดความพึงพอใจในการทำงานและสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ประกอบด้วย

ความสำเร็จในการทำงาน หมายถึง ความสามารถในการทำงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ ล่วงได้อย่างมีคุณภาพ และ ภายในระยะเวลาที่กำหนด

การได้รับความยอมรับนับถือ หมายถึง การที่ผู้ใต้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงาน หรือ ผู้บังคับบัญชา ให้ความยอมรับในความรู้ความสามารถ และความสำเร็จในการปฏิบัติงาน

ลักษณะของงาน หมายถึง ลักษณะ และ วิธีการปฏิบัติเพื่อให้งานนั้นๆประสบความสำเร็จ

ความรับผิดชอบ หมายถึง ความพึงพอใจที่เกิดขึ้นจากการได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบงาน และมีอำนาจในการรับผิดชอบงานได้อย่างเต็มที่ มีอิสระในการตัดสินใจไม่ต้องถูกควบคุมหรือตรวจสอบตลอดเวลา

ความก้าวหน้าในงาน หมายถึง การได้รับเลื่อนขั้นเลื่อนตำแหน่งให้สูงขึ้น การมีโอกาสได้ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม หรือได้รับการฝึกอบรม

ความก้าวหน้าในชีวิต หมายถึง การมีสถานะทางเศรษฐกิจที่ดีขึ้น การมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น การมีสถานะสังคมที่สูงขึ้น

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved